

Handleiding

Werven van nalatenschappen

Protestantse
Kerk

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Nalatenschappen in Nederland	4
2. Het profiel van de erflater	5
3. Erfrecht	6
4. Testament	7
5. De notaris	9
6. Actief nalatenschappen werven	10
7. Het werven van nalatenschappen, een campagne in 8 stappen	11
8. Ethiek	15
9. Nazorg	16
Bijlagen	17
Bijlage 1: Brochure en folder over nalaten aan de kerk	18
Bijlage 2: Termen	19
Bijlage 3: Voorbeeldtekst artikel kerkblad	20
Bijlage 4: Voorbeeldtekst folder	21
Bijlage 5: Checklist voor het voeren van een gesprek	22

Inleiding

Deze handleiding is bedoeld voor gemeenten en diaconieën van de Protestantse Kerk in Nederland die nalatenschappen willen werven. De handleiding wil informatie geven over nalatenschappen en het werven van nalatenschappen. Daarnaast worden een aantal hulpdocumenten meegeleverd die u kunt gebruiken bij het werven. Het betreft voorbeelden en modellen die naar eigen inzicht kunnen worden gebruikt of aangepast.

Grotere giften komen vaak voor in de vorm van een legaat of een erfenis. Nederland behoort tot de rijkste landen van de wereld en veel mensen hebben het financieel goed. Daaronder zijn ook mensen die lid zijn van uw gemeente. Kent u die mensen? En indien lid van de gemeente, zijn ze ook betrokken?

Veel mensen kiezen ervoor om een deel van hun vermogen te bestemmen voor een goed doel in plaats van het te geven bij leven. Misschien kan een gift nu nog niet worden gegeven omdat het vermogen vast zit in de woning.

Om mensen te benaderen over nalaten aan de kerk voelt niet prettig. Je hebt al snel het gevoel, waar bemoei ik mij mee. Het vermogen van een ander is toch bij uitstek een privéaangelegenheid. En je wilt de relatie wel goed houden toch? Maar veel goede doelen vragen heel gemakkelijk aan mensen die zij niet of nauwelijks kennen om hen op te nemen in het testament. Waarom doet de kerk dat dan niet bij hun eigen 'betrokken' leden die zij goed kennen? Misschien zit uw vermogende gemeentelid wel te wachten op uw vraag. Misschien is hij wel heel tevreden als hij iets kan betekenen voor een ander, waar hij bij leven niet aan toe is gekomen.

Over wie te benaderen en hoe, gaat deze handleiding.

Wij wensen u daarbij veel succes toe.

Dienstenorganisatie Protestantse Kerk in Nederland

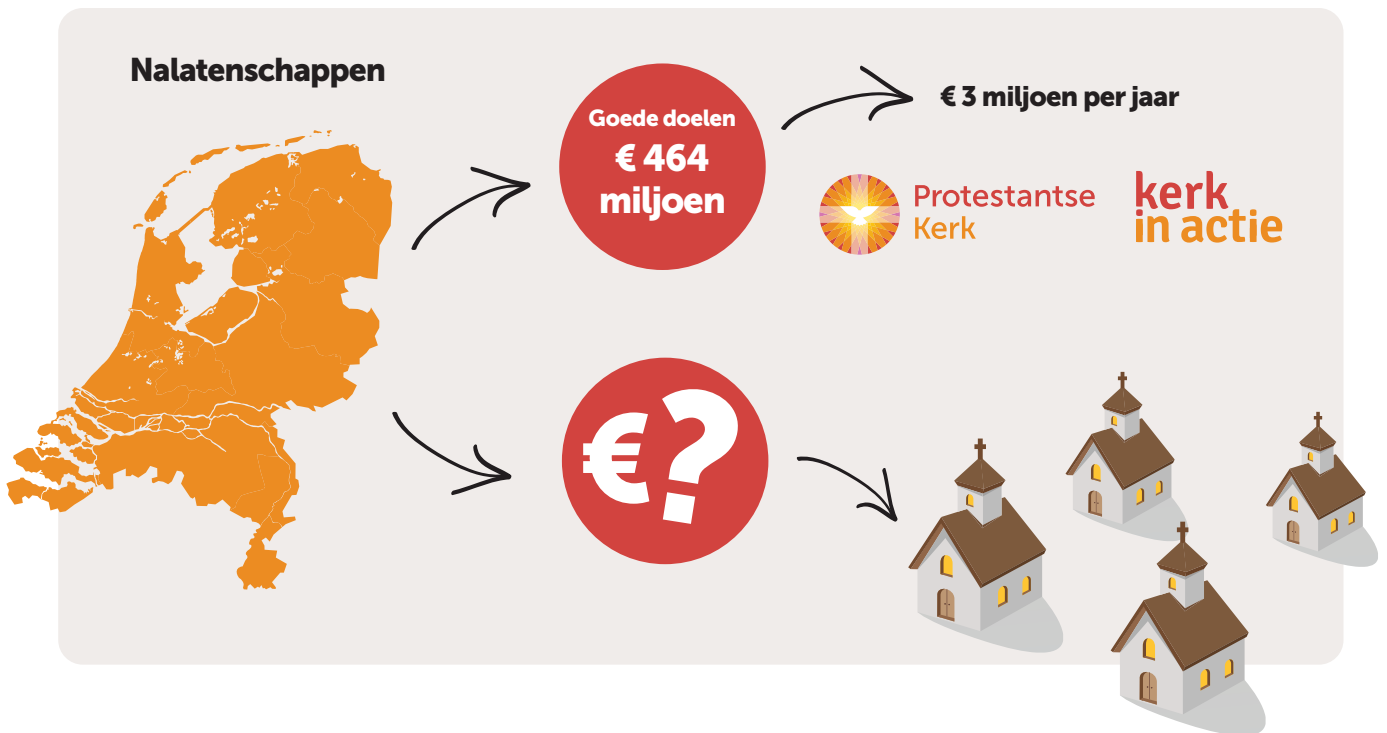

1. Nalatenschappen in Nederland

Uit een het tweejaarlijks onderzoek Geven in Nederland (2024) blijkt dat goede doelen in 2020 ruim € 464 miljoen uit nalatenschappen hebben ontvangen. Hierbij geeft de Vrije Universiteit aan dat de werkelijke omvang van nalatenschappen hoger zal zijn want onder andere informatie van de kerken ontbreekt. De Protestantse Kerk in Nederland ontvangt de laatste jaren gemiddeld 3 miljoen euro per jaar uit nalatenschappen.

Over nalatenschappen die plaatselijke gemeenten en diaconieën ontvangen is weinig bekend.

Het zal duidelijk zijn dat het hier om een belangrijke inkomstenbron gaat van vele miljoenen.

2. Het profiel van de erflater

Het profiel van de erflater (*dit is de overledene die erfgenamen nalaat*) is al vaak onderzocht en de uitkomsten ontlopen elkaar niet veel. De praktijk laat zien dat iemand die nalaat aan een goed doel deze kenmerken heeft:

- Leeftijd bij overlijden 80 - 90 jaar
- Langstlevende is vaak de vrouw
- Iets hoger opgeleid
- Vaak geen kinderen
- Laat aan meerdere doelen na (*3-7 goede doelen*)
- Het gemiddeld bedrag is € 30.000 (*erfstellingen en legaten*)
- Het vermogen bij overlijden zit vaak in (*afgelost*) onroerend goed
- En verrassend: niet altijd nauw betrokken

Hoe ouder iemand is op het moment dat hij een testament laat opmaken hoe vaker het voorkomt dat er of geen familie meer is of met name de kinderen het intussen zo goed hebben dat er ook aan goede doelen wordt gedacht. Dat beeld wordt bevestigd door de observatie dat in veel gevallen er geen kinderen van een erflater (meer) zijn. Dat kan zijn omdat de erflater ongehuwd is gebleven, dat een huwelijk kinderloos is gebleven of dat kinderen eerder overleden zijn.

Dat tweederde van de erflaters vrouw is heeft veel te maken met het gegeven dat de Nederlandse vrouw gemiddeld ouder wordt dan de Nederlandse man. Bij een zogeheten 'langstlevenden testament', dat vroeger veel werd gemaakt, betekent dit dat het gezinsvermogen door eerder overlijden van de man naar de vrouw vererft en dat pas bij overlijden van de vrouw de goede doelen of de kerk in beeld komen.

Het gegeven dat gemiddeld meer goede doelen in een testament worden opgenomen heeft veel te maken met het veranderde levensperspectief van de erflater. Was men vroeger vooral binnen een bepaalde sociale organisatie, bijvoorbeeld de Hervormde Kerk, actief. Nu is men lid van de Protestantse Gemeente, van Natuurmonumenten, is men vriend van het Concertgebouw en vanwege hartklachten bij het werk van de Hartstichting betrokken. Elk of meerdere van de organisaties krijgt dan een plekje in het testament.

Het bovengenoemde gemiddelde bedrag is van erfenissen en legaten gezamenlijk. Door de aanwezigheid van een huis, spaartegoeden of zelfs beleggingen kan de omvang van een erfenis hoog oplopen. Legaten hebben doorgaans gemiddeld een veel lagere opbrengst voor het goede doel.

3. Erfrecht

De regels over vererving zijn opgenomen in het Burgerlijk Wetboek. Als er **geen** testament is gemaakt en iemand overlijdt dan gelden de regels van *Erfopvolging bij versterf*. Er zijn vier opvolgende groepen van bloedverwanten die kunnen erven:

- Kinderen en echtgenoot, de echtgenoot als deze niet van tafel en bed gescheiden is
- Ouders, broers en zussen
- Grootouders
- Overgrootouders
- De Staat der Nederlanden

Een volgende groep komt aan de beurt wanneer er binnen een groep niemand is die in aanmerking komt. Wanneer binnen een groep iemand is overleden nemen de vervangers daarvan, dat zijn de kinderen van die overleden persoon, diens plek in. Dit wordt plaatsvervulling genoemd. Mocht geen van de vier groepen een 'wettig erfgenaam' opleveren dan gaat de erfenis naar de Staat.

Omdat deze wettelijke vererving uitsluitend aan natuurlijke personen én uitsluitend aan bloedverwanten een recht op een deel van de erfenis geeft kan zonder een testament een goed doel of een kerk niet erven.

4. Testament

Wenst men een andere verdeling dan de wettelijke regels dan moet een testament worden opgemaakt. In een testament kunnen *erfstellingen* en *legaten* worden opgenomen. Een *erfstelling* betekent dat een persoon of een aantal personen tot erfgenaam worden benoemd. Een persoon kan een natuurlijk persoon zijn bijvoorbeeld een neef, maar ook een rechtspersoon, bijvoorbeeld een stichting, de voetbalvereniging of de kerk.

Beneficiair aanvaarden

Erfgenamen worden rechtsopvolger van de erflater en treden in de voetstappen van de overledene. Alle rechten en plichten van de erflater gaan op de rechtsopvolgers over. Soms zijn de schulden hoger zijn dan de bezittingen. Dat is een risico voor de erfgenamen want ze zijn rechtsopvolgers en zijn dus niet alleen verantwoordelijk voor de vorderingen maar ook voor de schulden. Een tekort moet zelf worden bijgepast. Om dat te voorkomen kunnen erfgenamen ervoor kiezen de nalatenschap *beneficiair* te aanvaarden. Dat houdt in dat ze hun recht op de nalatenschap kunnen opeisen als het saldo positief is, maar als er een restschuld blijkt dan hoeven ze daar niet voor op te draaien. Gemeenten en diaconieën van de Protestantse Kerk in Nederland mogen erfstellingen om die reden dan ook alleen *beneficiair* aanvaarden.

Legaat

Een *legaat* is een schenking namens de erflater aan een natuurlijk of een rechtspersoon. De ontvanger van een legaat (legataris) wordt geen erfgenaam maar krijgt een vordering op de nalatenschap. Met andere woorden, een legaat is een schuld die door de erfgenaam moet worden voldaan. Daarom worden legaten als eerste uitgekeerd ten laste van de nalatenschap en wat er na het voldoen ervan overblijft is voor de erfgenamen. Is de nalatenschap onvoldoende dan wordt dat pro rata in mindering gebracht op de uit te keren legaten. Is de nalatenschap negatief dan kan het legaat zelfs helemaal niet worden uitgekeerd. Maar iemand die een legaat ontvangt hoeft nooit mee te betalen in het geval er meer schulden dan baten in een nalatenschap zijn. Een legaat kan daarom gewoon door middel van een schriftelijke verklaring worden aanvaard. Dat geldt dus ook voor gemeenten en diaconieën van de Protestantse Kerk in Nederland.

Een legaat kan een *geldlegaat* zijn. Bijvoorbeeld € 1.000 voor neef A of € 10.000 voor de diaconie van de Protestantse Gemeente te X. Een legaat kan ook een *specifiek omschreven zaak* uit de nalatenschap zijn: de inboedel, de auto, een schilderij, een boekenverzameling, een huis.

Last

Als aan een erfstelling of een legaat een voorwaarde verbonden wordt heet dat een *last*. Dat kan in principe van alles zijn. Bijvoorbeeld, een Hervormde Gemeente ontving een vorstelijk geldlegaat met de verplichting het onderhoud van het graf van de erflater te betalen voor de komende vijftig jaar. Vaak wordt aan een erfstelling of legaat de voorwaarde verbonden dat het geld aan een specifieke bestemming wordt gegeven. Bijvoorbeeld het onderhoud van het orgel, het in stand houden van het kerkgebouw, het jeugdwerk van de kerk of een glas-in-lood raam voor het monumentale kerkgebouw. Soms is zo'n last echt lastig omdat als het testament wordt opgesteld niet alle ontwikkelingen kunnen worden overzien. Als een erfenis bijvoorbeeld aan een specifiek kerkgebouw moet worden besteed en dat kerkgebouw wegens inkrimping van de gemeente intussen moest worden verkocht. Als aangenomen mag worden dat de erflater in dat geval het kerkgebouw zou hebben bedoeld waar zijn deel van de gemeente intussen kerkt, mag dat als last daarvoor in de plaats worden gesteld.

Executeur

In een testament wordt ook beschreven wie de laatste wil van de erflater moet gaan uitvoeren. Dit is de *executeur*, hij/zij wikkelt de nalatenschap af. Hij maakt een inventarisatie, een voorstel voor verdeling en voert allerlei zaken uit zoals het opzeggen van abonnementen, het betalen van schulden, het leegmaken van de huur- of koopwoning, het verkopen van de inboedel etc. Er zijn drie soorten executeurs met verschillende bevoegdheden. De executeur moet altijd verantwoording afleggen aan de erfgenamen. In een aantal gevallen is ook toestemming en/of medewerking van de erfgenamen nodig. Vroeger werd de executeur officieel executeur-testamentair genoemd, maar dat is in het nieuwe erfrecht veranderd.

Codicil

Een aantal zaken kan en mag je ook buiten het testament om regelen via een *codicil*. Het moet gaan om roerende zaken, dus geen geld. Een codicil moet handgeschreven, gedateerd en ondertekend zijn en kan thuis door de erflater worden bewaard. Ook hier geldt dat het laatst gedateerde codicil voorrang heeft op eerdere codicillen als het om dezelfde goederen gaat. Ook hier is de executeur de aangewezen persoon om het codicil ten uitvoer te leggen. Een codicil kan ook aan de orde zijn als er geen testament is maar de erflater bepaalde goederen uit zijn inboedel, bijvoorbeeld sieraden, aan bepaalde mensen wil laten toekomen.

5. De notaris

Een testament is een uiterste wilsbeschikking. De erflater geeft zijn laatste wil op aan de notaris die daarvan een notariële akte maakt. Alleen de erflater bepaalt zijn laatste wil en hij kan dat ieder moment bij elke notaris weer wijzigen. De erflater krijgt een afschrift en de notaris bewaart het testament. Aan het Centraal Testamenten Register wordt gemeld dat er een testament is opgemaakt en bij welke notaris dat is opgeborgen. Over de inhoud ervan staat niets in het centrale register vermeld. Door die centrale registratie weten we in ieder geval wat het laatste testament van de erflater is, want alleen dat bevat de uiterste wil die na het overlijden moet worden uitgevoerd. De notaris controleert niet alleen of de persoon is voor wie hij zich uitkeert, maar ook of die persoon wel in staat is om zijn uiterste wil te bepalen. Lijdt iemand bijvoorbeeld aan dementie of staat hij onder curatele dan zal er geen (nieuw) testament worden gemaakt. De notaris beschermt niet alleen de persoon tegen zichzelf maar ook tegen ongewenste druk of beïnvloeding door derden, bijvoorbeeld door familieleden of ... goede doelen.

De verdeling

Een erflater kan bepalen dat zijn nalatenschap in zijn geheel naar anderen gaat dan naar zijn wettelijke erfgenamen. Eén categorie wettelijke erfgenamen kan zich daartegen verzetten. Dat zijn de nakomelingen: de kinderen en eventueel kleinkinderen. Deze kunnen altijd een beroep doen op de zogeheten *legitieme portie*. De legitieme portie is de helft van het wettelijk erfdeel waarop een kind, of als het kind is overleden de kleinkinderen, aanspraak kan maken. Dus als een man overlijdt en zijn hele nalatenschap aan de diaconie vermaakt en een echtgenoot en twee kinderen achterlaat, dan kunnen zijn twee kinderen zich daartegen verzetten. Als een kind in zo'n geval zijn legitieme portie opeist dan wordt eerst bepaald waar deze wettelijk gezien recht op heeft. Dat is een derde van de nalatenschap, want de wettelijke verdeling schrijft de echtgenoot plus twee kinderen als erfgenamen voor. De legitieme portie is de helft daarvan dus 1/6e van de nalatenschap. De echtgenoot is geen nakomeling en kan dus ook geen beroep doen op de legitieme portie. Als een nakomeling recht heeft op zijn legitieme portie dan staat het hem vrij dat wel of niet op te eisen. Hij heeft daarvoor tot vijf jaar na het overlijden van de

erflater de tijd. Onterde kinderen of kleinkinderen kunnen echter ook hun legitieme portie niet opvragen en bewust de uiterste wil van de erflater respecteren.

Wijzigingen

Al eerder is opgemerkt dat een testament op elk moment door de erflater *herroepen* kan worden. Daarom kan een testament waarvan je dacht dat je wist wat erin stond omdat de erflater je dat had verteld opeens niet het laatste blijken te zijn. De erflater heeft de regie over zijn uiterste wil tot zijn overlijden of tot het moment dat hij zijn wil niet meer kan kenbaar maken, bijvoorbeeld na een hersenbloeding of als hij in coma raakt of door dementie. Op dezelfde wijze kan de erflater op elk moment een nieuw codicil opstellen.

Vroeger moesten testamenten worden gemaakt om de overblijvende partner te beschermen bij het overlijden van de echtgenoot. Sinds in 2003 het nieuwe erfrecht is ingevoerd behoort dit tot het verleden. In de wet is nu vastgelegd dat kinderen hun erfdeel niet kunnen opeisen. Alle bezittingen van de nalatenschap gaan naar de langstlevende partner en de kinderen krijgen een vordering op de overblijvende partner. Pas bij het overlijden van de langstlevende kan dit opgeëist worden.

Cijfers over testamenten zijn in Nederland niet verkrijgbaar. Ongeveer de helft van de mensen die overlijden heeft een testament. In Nederland overlijden per jaar zo'n 170.000 mensen. Slechts in 8% van de testamenten zijn ook één of meer goede doelen opgenomen. Dat kunnen dus ook kerken of diaconieën zijn. Dus maar 3% van alle Nederlanders geeft via zijn testament aan een goed doel.

Een testament wordt in een leven vaak gewijzigd. Vaak is op jongere leeftijd het stichten van een gezin, het kopen van een huis of het krijgen van kinderen een aanleiding om een eerste testament op te maken. Verandert de situatie, bijvoorbeeld bij echtscheiding of de kinderen gaan uit huis of bij pensionering, dan stappen deze mensen vaak weer naar de notaris om hun wensen opnieuw te laten vastleggen.

6. Actief nalatenschappen werven

Nalatenschappen komen niet zomaar naar de kerk toe. Het komt voor dat gemeenteleden ook aan de kerk denken als ze een testament opmaken. Maar vaak weet de kerk of de diaconie daar niets van totdat het gemeentelid overleden is en er een bericht komt van de executeur of de notaris.

Vroeger was de binding met de kerkelijke gemeente heel sterk. Testamenten werden vooral voor mensen van adel of uit koopmansgeslachten opgemaakt. Vooral veel Hervormde gemeenten en Lutherse kerken of hun diaconieën bezitten vaak nog pachtgronden en huizen die zij in het verleden verkregen hebben door vererving.

Ook in de eerste decennia van de vorige eeuw toen de verzuiling op haar hoogtepunt was, was het maken van een testament vooral iets van welgestelden. Zij vonden het heel gewoon om ook, of zelfs alles, aan de kerk na te laten. De kerk hoefde er - om het zo te zeggen - geen moeite voor te doen.

Stijgende welvaart

Vanaf de jaren zestig maakt de verzuiling plaats voor secularisatie. De welvaart stijgt zodat ook middengroepen en later nog veel meer mensen bezit kunnen opbouwen, denk aan sparen en het kopen van een huis. Waar men eerst alleen binding had met de kerk verandert dat in binding met vele organisaties waarvan de kerk en haar diaconie er twee zijn. Door gestegen bezit, denk aan de woning, en het toenemende aantal huwelijken dat strandt wordt het belang van een testament voor meer groepen in de samenleving groter. Ouderen en meer welvarende mensen zijn loyaal aan de kerk en dat vertaalt zich in het opnemen van de kerk of diaconie in het testament. Door de welvaarts groei neemt ook de omvang van de inkomsten uit nalatenschappen eerder toe dan af. Dit ondanks het feit dat kerken nog maar bij hoge uitzondering éinig erfgenaam zijn en steeds vaker met anderen moeten delen.

De laatste tientallen jaren is de vanzelfsprekendheid om in je testament ook de kerk te vermelden - ook onder trouwe kerkgangers - vrijwel verdwenen.

De binding met de kerk mag nog sterk zijn, zij is al lang niet meer de enige organisatie waar men bij betrokken is.

Tijd voor actie

De Goede Doelensector heeft zich snel ontwikkeld en stort zich op de markt van nalatenschappen. De conclusie moet zijn dat ook de kerk over moet schakelen op een actief beleid om nalatenschappen te werven.

Bij een actieve benadering horen de volgende boodschappen:

- Naast giften tijdens het leven is het belangrijk om bij het opstellen van een testament ook aan uw kerkelijke gemeente te denken.
- Als u wilt nalaten is een testament nodig.

We hebben als kerk te vaak nagelaten om de gemeenteleden te vertellen dat nalatenschappen (erfenissen en legaten) belangrijk voor de kerk zijn. Het is soms zelfs de grootste kerkelijke bijdrage die een gemeentelid zijn kerk schenkt. Dus is het belangrijk om hierop actie te ondernemen.

We zagen al dat *zonder testament de kerk niet kan delen in de nalatenschap*. We zagen ook dat nog maar de helft van alle Nederlanders die overlijdt een testament heeft. We zullen de mensen dus ook moeten aanmoedigen naar de notaris te gaan om hun uiterste wil te laten vastleggen. Een intentie of voornemen is niet genoeg, pas wat in het (laatste) testament staat is geldig en wordt als uiterste wil uitgevoerd.

7. Het werven van nalatenschappen, een campagne in 8 stappen

Het werven van nalatenschappen doe je er niet even bij. Voor het succesvol werven van nalatenschappen is een enkel bericht in het kerkblad of op de website niet voldoende. Om die reden adviseren we u een campagne te voeren waarbij u een mix van communicatiemiddelen inzet.

Voorafgaand is het van belang om voor een actieve werving draagvlak te creëren, onder andere bij de kerkenraad. Daarom is het van belang om informatie zorgvuldig samen te stellen en te communiceren.

Als het goed is gaat het in de campagne dus om meerdere activiteiten. Structuur in je plan is dan belangrijk. Wat gaan we doen, wanneer gaan we het doen, hoe gaan we het doen, op wie richten we ons en wie gaan het doen? Allemaal zaken die in een goede voorbereiding de revue moeten passeren om later niet halverwege te blijven steken of half werk te leveren. In de bijlage treft u een plan van aanpak aan om een eigen unieke campagne op te zetten. Tot de voorbereiding behoort ook het oriënteren op nalatenschappen. Je kan hiervoor een boek lezen, bijvoorbeeld 'Handboek nalatenschappen' van Arjen van Ketel, maar er zijn ook internetsites. Ook kan je eens gaan praten met een notaris. Bij geldwerving en ook bij het werven van nalatenschappen is het goed te beseffen welke speciale plaats je als kerk inneemt.

Plan van aanpak

Wij adviseren om een plan van aanpak te maken waarin u alle aspecten van de campagne van tevoren vaststelt en plant.

De volgende stappen komen aan bod:

Stap 1. Doel

Bij een algemene, misschien jaarlijkse, geldwervingsactie kun je geld inzamelen voor een specifiek project of voor de algemene middelen van de gemeente. Bij het werven van nalatenschappen ligt dat anders. Het is niet bekend wanneer de nalatenschap opvalt, of de kerk in het testament een plaats heeft gekregen en hoeveel geld verkregen wordt.

Het is wel goed om te realiseren voor wie u gemeente bent. **Welke betekenis heeft de gemeente voor haar leden en de samenleving?**

Bedenk motieven die aansluiten op uw situatie en die uw doelgroep aanspreken en motiveren om te geven. Dit kunt u gebruiken in uw communicatie.

Het doel van het werven van nalatenschappen zal veelal zijn mensen te bewegen een testament te laten maken, of hun testament te laten aanpassen, en in dat testament de kerk op te nemen als erfgenaam of als legataris.

De best mogelijke vorm om een geldbedrag uit een nalatenschap te verkrijgen is geld dat niet geoormerkt is en dus overal voor aangewend mag worden. Maar soms hebben potentiële erflaters wensen waar hun geschonken geld aan moet worden besteed. De wens van de erflater moet centraal staan en moet worden gerespecteerd, maar als de potentiële erflater vóór het maken van een testament in contact komt met de kerk kan er mogelijk enige sturing plaatsvinden.

Stap 2. Doelstelling

In deze stap gaat het om de doelstellingen die men met de campagne wil bereiken. Bij het maken van een doelstelling geldt: hoe concreter, hoe beter.

Voorbeelden van doelstellingen zijn:

- Ieder kwartaal een uiting over nalatenschappen in de gemeente: twee keer in het kerkblad, een mailing in het kader van de week van het testament, een artikel in de lokale huis-aan-huiskrant.
- Predikanten, ouderlingen, pastoraal bezoekers en mensen van het bezoektteam in een informatieavond bij de start van het winterwerk, begin oktober, informeren over nalatenschappen.
- Het organiseren in september van een informatiemiddag over nalatenschappen bij de bijeenkomst van de PCOB met medewerking van de plaatselijke notaris.

Stap 3. Doelgroep(segmentatie)

Wie benaderen we? Het antwoord op deze vraag lijkt eenvoudig maar is dat toch niet. Natuurlijk richt je je op de (betrokken) gemeenteleden. Maar niet alle gemeenteleden zijn op dezelfde manier met hun overlijden en nalatenschap bezig. Voor jongeren is een testament vaak nog een ver van mijn bed show. Voor 65-plussers in de gemeente ligt dat al heel anders. De eerder getoonde weergave van het profiel van de erflater laat zien dat alleenstaande ouderen, vrouwen nog meer dan mannen vaak nalaten aan doelen buiten hun eigen familie. We mogen dus verwachten dat ook in onze kerk dit een belangrijke doelgroep is om op het nalaten aan de kerk attent te maken. Een ander gegeven is dat hoe meer iemand betrokken is bij het kerkelijk leven des te groter de kans is dat hij die betrokkenheid ook met een schenking uit zijn nalatenschap zal willen onderstrepen.

Voor sommige zaken kan de kerk misschien ook een beroep doen op niet-gemeenteleden. Zo zijn veel monumentale kerkgebouwen beeldbepalend voor het dorp. Maar ook activiteiten die georganiseerd worden door de gemeente gaan van de kerstnacht-dienst tot orgelconcerten, van tentoonstellingen in het koor tot de ontmoetingsruimte voor het dorp. Dit raakt de mensen tot ver buiten de kring van alleen gemeenteleden. Een appèl op deze ruimere kring om na te laten voor de instandhouding van de Dorpskerk behoort al snel tot de mogelijkheden.

Stap 4. Middel

Het middel is 'nalatenschappen werven'. Maar dat is nog erg algemeen. Kan dat concreter? Als we in de gelegenheid komen om over nalatenschappen te praten, richten we ons dan op legaten of op erfstellingen, of op beide? Een volgende vraag is of we alleen maar algemene nalatenschappen willen hebben, dan kan de kerk of de diaconie zelf bepalen waaraan het geld kan worden besteed. Of mogen mensen een bestemming aan hun legaat

of erfstelling verbinden. Mensen vinden het soms plezierig als ze weten dat hun legaat straks naar het jeugdwerk gaat of dat het juist aan de restauratie van het zeventiende-eeuwse orgel wordt besteed.

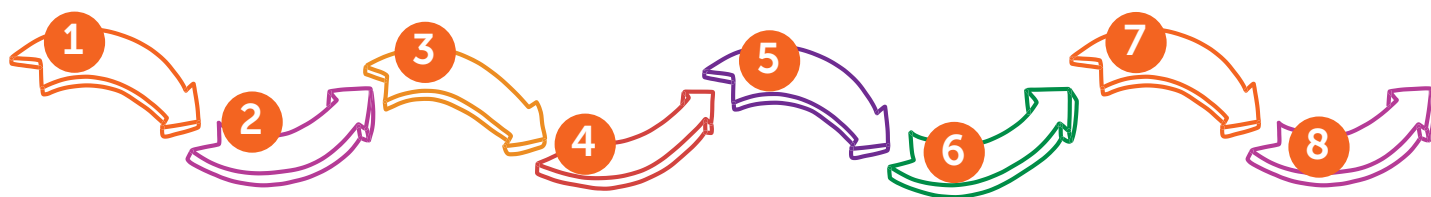
Stap 5. Communicatie

Een korte campagne leent zich niet voor het werven van nalatenschappen. Het opbouwen van vertrouwen, dat er op een goede en zorgvuldige wijze met erfenissen en legaten door de kerk wordt omgegaan met respect voor de overledene en zijn nabestaanden, vergt tijd. **Het herhalen van de boodschap op natuurlijke momenten blijkt daarvoor vaak het best te werken.** Stuur informatie over nalatenschappen niet mee bij de vraag voor een andere geldwervingsactie zoals de actie Kerkbalans. Vraag altijd voor één doel met één boodschap. Organiseer geen aparte bijeenkomst waarin u gemeenteleden voorlicht over de mogelijkheden om de kerk in het testament op te nemen. Maar gebruik een reguliere gemeenteavond waar na de pauze bij dit onderwerp wat uitvoeriger wordt stilgestaan. Of haak in bij een landelijke campagne over nalaten aan goede doelen door juist dan een verhaal over nalaten aan de kerk in uw kerkblad te vermelden. Pas het in, in de jaarplanning. Januari gaat bijvoorbeeld al op aan de actie Kerkbalans.

Hoe gaan we de campagne vormgeven. Dat is natuurlijk geheel aan uw plaatselijke gemeente. Het is voor de hand liggend dat de werkgroep daarvoor één of meer voorstellen doet. Ze vallen uiteen in: algemene communicatie, specifieke communicatie en maatwerk.

Algemeen

In de *algemene communicatie* richt je je met een algemene boodschap over testamenten en nalaten aan de kerk tot de gemeenteleden en de bewoners van uw dorp of wijk. Een artikel of advertentie in uw kerkblad en/of in het plaatselijk huis-aan-huis blad.

Ook kan een notaris in de wijk tijdens een middag of avond van de PCOB over nalatenschappen praten. Het gaat vooral om bewustwording van het belang voor de potentiële erflater een testament op te laten maken met de kerk daarin als begunstigde.

Specifiek

Bij *specifieke communicatie* heb je voor ogen om gemeenteleden op te roepen om een testament te laten opmaken en daarin de kerk als ontvanger van een erfstelling of legaat op te nemen. Het is dus gericht om hen ook daadwerkelijk die stap naar de notaris te laten maken. Je kan in deze situatie de gemeenteleden de mogelijkheid aanbieden om contact op te nemen met predikanten en andere huisbezoekers. Een ander voorbeeld van specifieke communicatie is een gerichte brief en/of folder over nalaten aan de kerk. Of een deel van de gemeentevening die aan het onderwerp wordt besteed en waar de werkgroep of de notaris een presentatie geeft over nalaten. Om het appèl te benadrukken kan je ook gerichte artikeltjes in het kerkblad plaatsen ter ondersteuning van de andere activiteiten. Specifieke informatie kan ook op de website worden vermeld. Maar het is ook goed een folder en/of wat meer achtergrondmateriaal geprint te hebben om na een voorlichtingsavond mee te geven of om op verzoek te kunnen uitreiken, ook omdat niet alle ouders over internet beschikken.

Maatwerk

Bij *maatwerk* gaat het vooral om het voeren van gesprekken op verzoek van gemeenteleden om over de mogelijkheden om aan de kerk na te laten te spreken. Hier spelen de deskundigen in uw gemeente een belangrijke rol om op specifieke vragen van potentiële erfslaters in te gaan. Zij kunnen ook naar één of meerdere notarissen verwijzen.

In dit hoofdstuk is het belang benadrukt van de inzet van een mix van communicatiemiddelen. Bij dit onderdeel van het plan van aanpak beschrijft u welke middelen u gaat gebruiken. In de bijlagen vindt u enkele voorbeeldteksten.

- Artikel in kerkblad/nieuwsbrief (zie *bijlage 3: voorbeeldtekst kerkblad*)
- Folder (zie *bijlage 4: voorbeeldtekst folder*)

Een campagnemotto helpt bij de communicatie. Een motto is vaak een pakkende tekst die in het kort de betekenis van de campagne aangeeft. Een goed motto blijft vaak hangen in de herinnering, is herkenbaar en verbindt de verschillende communicatiemiddelen.

Stap 6. Organisatie

Het is raadzaam om voor elke campagne een werkgroepje te formeren. Bij terugkerende activiteiten kan dit een groep 'vaste' vrijwilligers zijn. Het is zinvol om een goede taakverdeling af te spreken. **Zorg voor een goede communicatie naar de kerkenraad, die eindverantwoordelijk is, en creëer draagvlak, betrokkenheid en medewerking.**

Formeel juridisch bestaat de gemeente weliswaar uit twee delen: de gemeente en haar diaconie. **Maar het is aan te raden dat bij deze 'campagne nalatenschappen' het college van kerkrentmeesters en het college van diakenen samen optrekken.** Bij de afspraak om het samen te doen hoort ook de afspraak hoe met specifieke kosten voor de campagne zal worden omgegaan, denk aan foldermateriaal of advertentiekosten. Het is aan te raden dat twee personen zich als campagneleiders opwerpen. Zij gaan zich meer verdiepen in de materie. Zijn aanspreekpunt bij de voorlichting of als gemeenteleden een gesprek over nalaten aan hun kerk willen. Als gemeente en diaconie samen optrekken is het te overwegen om uit beide colleges iemand daarvoor te vragen. Omdat het om specifieke kennis gaat en ambtsdragers na hun termijn aftreden kan het goed zijn hen te vragen om ook na hun ambtsbeëindiging deze taak nog enige tijd te vervullen, eventueel tot een nieuwe ambtsdrager de taak kan overnemen. **Uiteraard moet dan aan de vertrouwelijkheid en het ambtsgeheim de nodige aandacht en zorg worden besteed.**

'Iedereen werft mee.' Ook voor het werven van nalatenschappen binnen de kerk. Immers predikanten en andere geestelijk verzorgers, ouderlingen en diakenen, bezoekdames en wellicht nog anderen komen bij gemeenteleden over de vloer. Zij nemen kennis van hun vreugden en zorgen, hun wensen en vragen. Niet alleen op geestelijk gebied maar soms of misschien wel vaak ook op materieel gebied. Zij kunnen richtingwijzers zijn voor gemeenteleden die zich zorgen maken of met vragen zitten over hoe het na hun overlijden met hun bezit moet. Zonder dat zij zelf daarover

met het gemeentelid in gesprek hoeven te gaan kunnen zij wijzen op de mogelijkheid dat één van de deskundigen bij hen op bezoek komt om over zorgen en wensen over hun nalatenschap van gedachten te wisselen.

Soms is er een verbinding met een deskundige bij uitstek, de notaris. Natuurlijk is ieder gemeentelid vrij om een notaris naar keuze zijn testament te laten opmaken. Maar in de voorlichting kan de plaatselijke notaris of de 'huisnotaris' van de kerk wel degelijk een rol spelen. En wie weet is hij bereid een speciaal tarief te rekenen voor testamenten die hij mag opstellen.

Stap 7. Planning

Maak een planning en stem deze af op andere activiteiten. Januari gaat bijvoorbeeld al op aan de actie Kerkbalans. Veel zaken moeten bijtijds geregeld worden. Het maken van een draaiboek helpt hierbij. In een draaiboek benoemt u de activiteiten, bepaalt u de taakverdeling en stelt u de deadlines vast. Zorg voor een logische samenhang tussen de verschillende componenten. Zo kunnen een artikel in het kerkblad en de ontvangst van een gepersonaliseerde brief elkaar versterken. Zorg dus

dat de mailing kort na de ontvangst van het kerkblad op de deurmat valt. Met een goede planning weet u zeker dat u niets over het hoofd ziet en weten alle betrokkenen wat wanneer gereed moet zijn.

Ook is het aan te raden om materiaal te verzamelen dat gebruikt kan worden bij de campagne. Denk bijvoorbeeld aan foto's van activiteiten en 'testimonials' van gemeenteleden die in de folder gebruikt kunnen worden.

Stap 8. Evaluatie

Na afloop evalueert u de campagne. Daarbij kunnen de volgende zaken aan de orde komen:

- Wat is het resultaat ten opzichte van de doelstelling?
- Is het doel gerealiseerd?
- Hoe is het proces gegaan (wat ging goed, wat kan er beter)?
- Komt er een vervolg op de campagne?
- Hoe koppelen we resultaten terug aan de belanghebbenden (*gevers, kerkenraad en gemeente*)?

8. Ethiek

Praten over je laatste wil behoort tot uiterst gevoelige privé zaken. **Nalatenschappen werven moet daarom met respect en zorgvuldig gebeuren met waarborging van de privacy van de potentiële erflater.** Het Instituut Fondsenwerving heeft een richtlijn opgesteld en fondsenwervers en hun instellingen hebben deze richtlijn overgenomen.

Belangrijke principes zijn o.a.:

- Dat het gerespecteerd wordt dat de toekomstige erflater zelfstandig de beslissing neemt of hij een testament op laat maken en of de kerk hier een plaats in krijgt als ontvanger van (*een deel van*) de erfenis of van een legaat;
- Dat vertrouwelijk met persoonlijke informatie wordt omgegaan tenzij expliciet anders is overeengekomen;
- Dat de gevoeligheden van familieleden en vrienden van de (*potentiële*) erflater gerespecteerd moeten worden;
- Dat niet negatief over andere goede doelen als te begunstigen organisaties in een testament zal worden gedaan;
- En dat altijd open en eerlijk met de (*potentiële*) erflater wordt gecommuniceerd.

De campagne werving nalatenschappen moet ervoor waken dat er grenzen overschreden worden.

Er moet voor worden gewaakt dat mensen in een kwetsbare situatie zich gedwongen voelen een testament op te maken wat ze feitelijk niet willen. Denk aan patiënten, terminaal zieken, mensen in rouw of mensen met een fysieke of psychische handicap.

In de richtlijn wordt speciaal gewezen op de positie van zorgverleners en hulpverleners. Zij kunnen gemakkelijk in een situatie komen dat de hulpbehoevende afhankelijk van hen is. In die positie zouden ze zelf voordeel uit een testament van een erflater kunnen creëren of de organisatie waarvoor zij werken kunnen bevoordelen. Ook dankbaarheid over verleende hulp of geleverde zorg zijn motieven die hier kunnen spelen.

Voor predikanten en andere kerkelijke 'huisbezoekers', inclusief diakenen, kan een dergelijke situatie ook ontstaan vanuit een pastorale of diaconale relatie. De campagne werving nalatenschappen moet daar dus goed rekening mee houden en ervoor waken dat er grenzen overschreden worden.

9. Nazorg

Nalatenschappen werven is één ding maar daar mag het niet bij blijven. Iemand moet namens de kerk beschikbaar zijn voor vragen die gemeenteleden hebben over hun testament. Bijvoorbeeld als de situatie in hun leven of in de kerkelijke gemeente wijzigt. En natuurlijk ook voor vragen van andere gemeenteleden die opname van de kerk of diaconie in hun testament overwegen.

Een andere vorm van nazorg is het adequaat omgaan bij het openvallen van een testament. Als dan door de notaris of door de executeur gemeld wordt dat ook de kerk of diaconie of beide in het testament met een (deel van de) erfenis of met een legaat zijn opgenomen, zal op een goede en respectvolle wijze op dit bericht moeten worden gereageerd. Ook daar moeten colleges van kerkrentmeesters en colleges van diakenen zich op voorbereiden.

Bijlagen

- Bijlage 1: Brochure en folder over nalaten aan de kerk
- Bijlage 2: Termen
- Bijlage 3: Voorbeeldtekst artikel kerkblad
- Bijlage 4: Voorbeeldtekst folder
- Bijlage 5: Checklist voor het voeren van een gesprek

Bijlage 1: Brochure en folder over nalaten aan de kerk

Via de dienstenorganisatie of via de VKB kun u (gratis) een algemene folder aanvragen over het opnemen van de kerk in een testament. De folder is bedoeld om te verspreiden of in de hal van de kerk te leggen. Achter in de folder is een antwoordkaart opgenomen. Via dit kaartje kunnen gemeenteleden een (gratis) brochure aanvragen bij de dienstenorganisatie. In de brochure staat overzichtelijk waarom en hoe mensen de kerk kunnen opnemen in hun testament.

Uitgangspunt is dat men op 3 manieren kan nalaten:

1. Aan de plaatselijke gemeente. Dat kan de diaconie zijn of het college van kerkrentmeesters.
2. Aan de landelijke kerk. Denk dat bijvoorbeeld aan de theologische opleiding of het missionaire werk.
3. Aan de internationale kerk via Kerk in Actie.

<https://protestantsekerk.nl/over-ons/aanvraag-brochure-nalatenschappen/>

Klik [hier](#) voor meer informatie.

Bijlage 2: Termen

Codicil

Handgeschreven, gedateerd en ondertekend papier waarmee een erflater bepaalde inboedelgoederen en sieraden kan bestemmen voor bepaalde personen

Erfenis

Het geheel aan rechten en plichten van de overledene op het moment van overlijden (*ook nalatenschap genoemd*)

Erflater

De overledene die erfgenamen nalaat

Erfopvolging bij versterf

De wettelijke regeling van vererving indien er geen testament is

Erfstelling

Het recht op (een deel van) de nalatenschap, waarbij de ontvanger de overledene/erflater in (een gedeelte van) al zijn rechten en plichten opvolgt

Executeur

Officieel in het testament aangewezen persoon die het testament en eventueel de codicillen moet uitvoeren (*term nieuwe erfrecht vanaf 2010*)

Executeur-testamentair

Officieel in het testament aangewezen persoon die het testament en eventueel de codicillen moet uitvoeren (*term oude erfrecht voor 2010*)

Legitieme portie

Dat gedeelte van de erfenis waar (klein)kinderen recht op kunnen doen gelden ook indien zij via een testament onterft zijn

Nalatenschap

Het geheel aan rechten en plichten van de overledene op het moment van overlijden (*ook erfenis genoemd*)

Notaris

Door de staat beëdigd gespecialiseerd jurist die bevoegd is officiële akten zoals een testament op te maken en rechtsgeldig te maken

Passeren

Het officieel ten overstaan van een notaris tekenen van een akte, bijvoorbeeld een testament

Persoon

Natuurlijke personen (*mensen van vlees en bloed*) en rechtspersonen

Rechtspersonen

Door de wet erkende rechtsfiguren die rechten en plichten kunnen hebben net zoals een natuurlijk persoon. Denk aan stichtingen, verenigingen en kerkgenootschappen.

Testament

Officiële notariële akte waarin de uiterste wil van een persoon is opgenomen

De kerk in uw testament!

De kerk is een levende gemeente. Dat geldt ook voor onze eigen gemeente waar zo'n (*aantal*) vrijwilligers actief zijn. Actief bij activiteiten voor de jeugd, in het omzien naar elkaar, bij de geloofsopvoeding en ga zo maar door.

Om deze activiteiten te bekostigen geven gemeenteleden geld onder andere via Actie Kerkbalans, collecten tijdens de kerkdiensten en de eindejaarscollecte.

Maar er is meer mogelijk en juist de laatste tijd is daar steeds meer aandacht voor: het geven van geld na het leven, via de nalatenschap. Steeds vaker maken Nederlanders een testament en steeds vaker worden daarin, naast kinderen of familie, ook goede doelen tot (mede)erfgenaam benoemd of met een legaat bedacht. Dus ook kerkleden laten vaker een testament opmaken. Daarom willen wij u als lid van onze gemeente ook op de mogelijkheid wijzen om onze plaatselijke gemeente of de diaconie in uw testament op te nemen. Zo kunt u ook na uw overlijden ervoor zorgen dat het kerkenwerk doorgaat.

In een testament zijn er twee mogelijkheden om de kerk en of de diaconie iets na te laten: als erfgenaam of via een legaat. Als erfgenaam ontvangt de kerk (een deel van) uw erfenis. Bij een legaat ontvangt de kerk een

door u vooraf bepaald geldbedrag of een met name genoemd voorwerp of onroerend goed.

U kunt zowel de gemeente als de diaconie in uw testament opnemen. Want beide zijn aparte juridische onderdelen van de kerk. Een testament kan alleen door een notaris worden opgemaakt en de notaris kan u hierover ook goed adviseren.

Als u specifieke wensen heeft over wat de kerk of de diaconie met uw erfenis of legaat moet doen, neem dan contact op met (*naam*).

De (*naam kerkgemeenschap*) is ontzettend blij met alle giften, legaten en erfenissen. Zij gaat zorgvuldig met het geld van de gemeente om: nu en in de toekomst.

Heeft u vragen of zou u over dit onderwerp wel eens verder willen praten, neemt u dan contact op met (*naam, evt. adres, telefoonnummer en/of e-mailadres*).

(*Eventueel opnemen: Notaris [naam, adres en telefoon] zal u graag te woord staan en met u meedenken in het opmaken van uw testament.*)

Laat de boodschap van het Evangelie doorgaan: neem de kerk op in uw testament!

Bijlage 4: Voorbeeldtekst folder

Tekst 1:

De kerk in uw testament

Uw kerk opnemen in uw testament is één van de manieren om ons te steunen. Daarmee kunnen we blijven vertellen van het Evangelie van Jezus Christus en werken aan een rechtvaardige wereld, ook in *(naam stad/dorp/wijk)*.

Waarom zou ik een testament opmaken?

Als u geen testament heeft bepaalt de wet wie uw geld en spullen krijgen na uw overlijden. Zonder familie gaan uw geld en spullen zelfs naar de Staat. Maar u kunt ook zélf bepalen wat er met uw erfenis moet gebeuren.*

Waarom moet ik de kerk opnemen in mijn testament?

Met een testament kunt u regelen wat er met uw vermogen gebeurt na uw overlijden. Zo kunt u regelen dat uw geliefden goed verzorgd achterblijven. Als u daarnaast de

kerk opneemt in uw testament zorgt U ervoor dat de kerk haar taken in de wereld en in *(naam stad/dorp/wijk)* kan blijven doen. U kunt zelfs aangeven dat uw geld moet gaan naar die doelen waar u zich betrokken bij voelt. Misschien is dat het jeugdwerk, het omzien naar elkaar in het pastoraat, het orgel of het kerkgebouw.

Vragen? Bel (0123) 123456

Wilt u over het onderwerp nalaten aan de kerk verder praten, natuurlijk geheel vrijblijvend, of heeft u vragen, neem dan contact op met *(naam contactpersoon)* via *(e-mailadres)* of *(telefoonnummer)*. Vanzelfsprekend wordt vertrouwelijk omgegaan met uw vragen.

** Kinderen hebben recht op een zogenaamde legitieme portie*

Tekst 2 (aanvullend op de achterzijde bijvoorbeeld):

De *(naam kerk)* als mede-erfgenaam

Als u uw kerk opneemt in uw testament als mede-erfgenaam, naast bijvoorbeeld kinderen en familie, krijgt de kerk recht op een deel van uw nalatenschap. U kunt uw kerk op twee manieren opnemen in uw testament: als erfgenaam of in de vorm van een legaat.

Erfstelling

Bij een erfstelling laat u uw nalatenschap geheel of gedeeltelijk toekomen aan de kerk. Als de kerk tot (mede-)erfgenaam wordt benoemd zijn zij samen met eventuele andere erfgenamen verantwoordelijk voor uw nalatenschap.

Legaat

Een legaat is een door u bepaald bedrag of een bij name genoemd onroerend goed of voorwerp, bijvoorbeeld een huis of een schilderij.

Testament en notaris

Voor een testament moet u naar de notaris. Hieraan zijn kosten verbonden. Een eerste oriënterend gesprek is meestal kosteloos.

Als u al een testament heeft en u wilt het laten aanpassen, dan moet u hiervoor ook een afspraak maken bij de notaris.

Bijlage 5: Checklist voor het voeren van een gesprek

Waar op letten bij het voeren van een gesprek over nalatenschappen:

- Kom op tijd.
- Ga het liefst bij de potentiële erflater op bezoek in zijn of haar omgeving.
- Een gesprek aan de 'vertrouwde keukentafel' is het best.
- Je moet weten wat er in de plaats speelt, ook op kerkelijk gebied en als het kan moet je ook iets weten van de geschiedenis van plaats en kerk.
- Je bent geen expert op het gebied van nalatenschappen, maar het is goed om basale kennis hiervan te hebben.
- Heb kennis van de ethische regels die in dit document in hoofdstuk 8 zijn vermeld.
- Probeer een omgeving te creëren waar je rustig kunt praten en luisteren en waar de privacy gewaarborgd is.
- Je komt niet om je eigen verhaal te vertellen, maar om te luisteren.
- Toon interesse en begin het gesprek met te praten over 'koetjes en kalfjes'.
- Heb respect voor de wensen van de ander.
- Wees behulpzaam en servicegericht.
- Probeer een concrete afspraak aan het einde van het gesprek te maken. Dat hoeft niet direct een afspraak bij de notaris te zijn, maar kan ook een vervolgspraak zijn.

**Protestantse
Kerk**

Protestants Landelijk Dienstencentrum

Postbus 8504

3503 RM Utrecht

(030) 880 18 80

info@protestantsekerk.nl

protestantsekerk.nl

Bezoekadres: Joseph Haydnlaan 2a, Utrecht

Meer weten?

Voor nadere informatie of vragen kunt u contact opnemen met de donateursadministratie van de Protestantse Kerk.

E-mail: donateurs@protestantsekerk.nl

Tel.: (030) 8801338

Vindplaats van
geloof, hoop en liefde |